

Nr 151.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av vissa lektorsprebendefastigheter; given Stockholms slott den 27 februari 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o och 2:o hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 februari 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning ärenden angående försäljning av vissa lektorsprebendefastigheter, vilka ärenden synts böra föranleda framställning till riksdagen, samt anför härom följande:

1:o.

Vissa lektorsprebendefastigheter i Växjö.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 augusti 1941 har *drätselkammaren i Växjö* enligt uppdrag av stadsfullmäktige anhållit om tillstånd för Växjö stad att mot pris, som kunde finnas skäligt, och på för staden förmånligaste betal-

ningsvillkor förvärva äganderätten till *dels* lektorsprebendefastigheterna Lekamensgårdet eller stadsågan nr 414, Själakorsgårdet eller stadsågan nr 395 och Sanctæ Annæ gårde 1¹, *dels* domkyrkosysslomannens lönefastighet Œconomi Templi gårde eller stadsågan nr 394, *dels ock* viss del av förutvarande biskopshemmanet Växjö Biskoppsäte 2¹. Sedermera har drätselkammaren i skrivelse den 14 augusti 1941 anhållit om tillstånd för staden att inköpa jämväl den till Lekamensgårdet hörande s. k. Gymnasieträdgården och den till Sanctæ Annæ gårde hörande »lektorsjorden vid begravningsplatsen».

Enligt en i ärendet företedd sammanställningskarta över del av Växjö stad innehålla de i ansökningen den 9 augusti 1941 avsedda lektorsprebendefastigheterna i areal, Lekamensgårdet omkring 184,000 kvadratmeter, Själakorsgårdet omkring 164,000 kvadratmeter och Sanctæ Annæ gårde omkring 150,000 kvadratmeter.

Till stöd för ansökningen den 9 augusti 1941 har drätselkammaren anført i huvudsak följande:

Särskilt under åren närmast före pågående krig hade en ganska omfattande byggnadsverksamhet förekommit i Växjö, varunder bostadsproduktionen alltmera inriktats på uppförande av en- och tvåfamiljshus. Genom den omfattande bebyggelse med mindre bostadshus, som sålunda ägt rum, hade de områden, som enligt gällande stadsplan vore avsedda för bostadsbebyggelse, i stor utsträckning tagits i anspråk. Den nuvarande stagnationen inom byggnadsbranschen hade medfört, att bostadsreserven i staden, vilken redan vid bostadsräkningen under hösten 1940 varit liten, ytterligare minskats och för närvarande icke torde vara att räkna med, samt att lägenheter, som vore utdömda eller borde utdömas såsom bostadslägenheter, måst bibehållas såsom sådana. Brist förefunnes numera även på mindre lägenheter av god beskaffenhet. På grund av bland annat den ringa tillgången på viss byggnadsmateriel och de höga byggnadskostnaderna torde man icke kunna räkna med att hyreshus annat än i undantagsfall kunde komma till uppförande, innan normala förhållanden åter inträtt. Under sådana förhållanden vore det av största betydelse, att egnahemsrörelsen finge så stor omfattning som möjligt. Staden hade sökt främja denna verksamhet genom att ställa billig tomtmark till egnahemsbyggarnas förfogande. Det torde kunna förväntas att, därest hittills gjorda försök att stimulera egnahemsrörelsen sloge väl ut, denna komme att omfattas med ökat intresse. En förutsättning härför vore emellertid, att staden kunde tillhandahålla lämplig tomtmark till så lågt pris som möjligt. Det finge därför anses vara ett samhällsintresse av största betydelse att staden hade riklig tillgång till mark, som kunde användas för bebyggelse. Då bostadsproduktionen, så snart normala förhållanden åter inträdde, torde bli synnerligen livlig med åtföljande stor efterfrågan på tjänlig tomtmark, måste staden jämväl med hänsyn härtill tillse, att den hade tillgång till sådan mark för att kunna möta de krav på lämpliga byggnadstomter, som då med all säkerhet komme att framställas. Genom att disponera över för bostadsbebyggelse lämplig tomtmark kunde staden även tillse, att utvecklingen av byggnadsverksamheten skedde på ett planmässigt och för det allmänna ur ekonomiska och andra synpunkter ändamålsenligt sätt, liksom ock utöva en reglerande verkan beträffande tomtpriset i allmänhet inom staden.

Som stadens innehav av tomtmark, i synnerhet av lämplig sådan mark för egnahemsverksamheten ävensom för vissa planerade offentliga byggnader, icke kunde anses tillräckligt, och då de till inköp ifrågasatta jordområdena med hänsyn till läge och markbeskaffenhet vore synnerligen lämpliga att utläggas till byggnadstomter, syntes ett betydande samhällsintresse bli tillgodosett, därest staden förvärvade områdena. Genom stadsplanering av dessa skulle staden erhålla tillgång till ett stort antal för bostadsbebyggelse synnerligen väl belägna tomter. En ytterligare anledning för staden att söka erhålla äganderätten till förevarande jordområden utgjorde den omständigheten, att byggnadsverksamheten tvingades ut till mera periferiskt liggande områden, därest jordarna såsom hittills skulle nyttjas för jordbruksändamål. Vissa tätbebyggda områden hade uppstått inom förutvarande Växjö landskommun norr och öster om de stadsplanerade delarna av staden. En del av dessa områden skildes nu genom sagda jordar från dessa stadsdelar. Förr eller senare måste de tätbebyggda ytterområdena förses med vatten- och avloppsledningar och anläggandet av dylika ledningar till dessa områden komme givetvis att medföra både praktiska svårigheter och stora kostnader, framförallt så länge ifrågavarande jordar brukades på sätt nu skedde. Därest dessa jordar bleve stadsplanerade, kunde de erhålla gator och ledningar i anslutning till närliggande stadsplanerade delar av staden. Härigenom kunde även vatten- och avloppsledningar på ett mera planmässigt och framför allt på ett ur ekonomisk synpunkt mera ändamålsenligt sätt än vad nu vore möjligt utökas till att omfatta även sagda ytterområden. Såsom ett ytterligare skäl för jordarnas upplåtelse för bostadsbebyggelse finge framhållas, att det med tanke på de krav i sanitärt hänseende, som numera på grund av hälsovårdsstadgans föreskrifter ställdes på jordbruksfastigheter inom tätbebyggda samhällen, torde bli oekonomiskt att i längden bibehålla jordarna vid deras nuvarande brukningssätt.

Möjligheterna att för närvarande förfoga över de till försäljning ifrågasatta lektorsprebendefastigheterna, vilka äro utarrenderade, Lekamensgårdet och Sanctæ Annæ gårde till den 1 maj 1944 samt Sjalakorsgårdet till och med den 1 maj 1945, äro beroende på samtycke av respektive arrendatorer.

Fastigheternas senast fastställda taxeringsvärden äro för Lekamensgårdet 15,000 kronor, för Sjalakorsgårdet 12,500 kronor och för Sanctæ Annæ gårde 21,600 kronor. Sammanlagda taxeringsvärdet å alla de till inköp av staden föreslagna områdena utgör omkring 81,600 kronor. Den nuvarande avkastningen av samma områden har uppgivits icke överstiga 3,000 kronor om året.

Värdering av samtliga ifrågavarande områden har verkställts av stiftsnämnden den 15 oktober 1940 vid syn enligt 17 § stiftsnämndsinstruktionen. Enligt ett av boställsnämnd härvid upprättat, den 19 oktober 1940 dagtecknat värderinginstrument ha områdena — under förutsättning av områdenas försäljning i ett sammanhang och inom en nära framtid — åsatts vissa lägsta försäljningsvärden å tillhoppa 511,250 kronor, därvid lektorsprebendefastigheterna värderats till sammanlagt 301,850 kronor enligt följande:

Lekamensgårdet, den del som ligger öster om norra infartsvägen, cirka 161,000 kvadratmeter à 75 öre samt den del, som ligger väster om norra infartsvägen, cirka 23,000 kvadratmeter à 50 öre	132,250 kronor
Själakorsgårdet, 164,000 kvadratmeter à 50 öre	82,000 »
Sanctæ Annæ gårde, 146,000 kvadratmeter à 60 öre	87,600 »

Staden, som funnit de åsatta värdena för höga, har å sin sida låtit verkställa uppskattning av de till inköp ifrågasatta områdenas råmarksvärde med hänsyn till dels den tid och de kostnader, som kunde åtgå för exploatering av områdena, dels det pris staden kunde antagas komma att erhålla vid försäljning av tomter å områdena och dels viss ränte- och kapitalförlust. Härvid har beräknats, att 65 procent av totalarealen eller omkring 450,000 kvadratmeter kunde utläggas till 450 tomter om i medeltal 1,000 kvadratmeter samt att för områdenas exploatering skulle åtgå 60 år. Enligt denna värdering skulle områdenas nuvarande råmarksvärde utgöra i runt tal 283,000 kronor. Staden har erbjudit sig att betala 300,000 kronor för samtliga ifrågavarande områden.

Gentemot den å stadens sida gjorda värderingen har *stiftsnämnden* i utlåtande den 15 augusti 1941 framhållit, bland annat.

De stora direkta och indirekta ekonomiska fördelar, som ernåddes genom förvärvet av områdena, hade icke på något sätt värdesatts. Kostnaderna för framdragande av gator samt för vatten-, avlopps- och elektriska ledningar komme att bliva en bråkdel av vad staden skulle få vidkännas, därest bebyggelsen skulle — såsom faktiskt redan skett — alltfört bli nödsakad att söka sig till stadens ytterområden. Staden komme vidare att erhålla nya skatteobjekt samt en värdebeständig valuta. Det vore att förmoda, att tomtpriserna komme att stiga under årens lopp. Att döma av stadens hittillsvarande utveckling måste den ifrågasatta exploateringstiden 60 år anses för lång. De sociala synpunkter, som av staden framhållits, vore i och för sig värda allt beaktande. Det måste emellertid ihågkommas, att de fastigheter, varom här vore fråga, vore anslagna för vissa särskilda ändamål. Av sociala välfärdsanordningar föranledda kostnader måste tillgodoses i annan ordning. De i samband med stiftsnämndssynen åsatta priserna ansåge nämnden alljämt vara skäliga och väl avvägda.

Växjö högre allmänna läroverks kollegium och *domkapitlet i Växjö* ha avslutit sig till stiftsnämndens uppfattning i fråga om fastigheternas försäljningsvärde.

Beträffande Gymnasieträdgården och »lektorsjorden vid begravningsplatsen», för vilka utgå vissa avgälder efter markegångstaxan, har *stiftsnämnden* föreslagit ett försäljningspris av respektive 800 kronor och 2,000 kronor, tillsynes motsvarande i runt tal det efter 4 procent kapitaliserade värdet av avgälderna.

Läroverkskollegiet har förklarat sig icke ha något att invända mot stadens förvärv av lektorsprebendefastigheterna under förutsättning, att prebendehavarnas inkomst icke minskades eller försvunne genom försäljningen, att försäljningsmedlen överlämnades till rektorsämbetet vid läroverket att

förvaltas såsom fonder med rätt för vederbörande tjänst innehavare att av respektive fonds ränteavkastning uppbära, vad han tidigare åtnjutit i inkomst från fastigheten, samt att medlen även i framtiden förblive knutna till läroverket och användes till dess bästa. Vederbörande *indelningshavare* och *rektor* ha biträtt vad läroverkskollegiet härutinnan anført.

Jämväl *stiftsnämnden* och *domkapitlet* ha tillstyrkt medgivande för staden att förvärva ifrågavarande områden.

Kammarkollegiet har beträffande lektorsprebendernas tillkomst och disposition yttrat bland annat:

Angående tillkomsten av ifrågavarande lektorsprebendefastigheter förelåge utredning i ett av kammarkollegiet och statskontoret den 20 oktober 1931 till Kungl. Maj:t avgivet utlåtande angående indragning till statsverket eller övertagande till förvaltning av statsverket av kronans donationer till de allmänna läroverken m. m. Av denna utredning inhämtades bland annat:

Fastigheterna syntes ha tillhört kanikprebenden vid Växjö domkyrka under katolska tiden och efter prebendestiftelsernas upplösning under kyrkoreformationen indragits till kronan.

Lekamensgårdet hade åtminstone från 1570 innehafts av skolmästarna i Växjö enligt kungl. förläningar och konfirmationer. Genom Gustav II Adolfs brev den 17 februari 1619 hade beträffande underhåll åt rektor i Växjö föreskrivits, att envar, som tillträdde denna befattning, ägde att utan särskild ansökning njuta och behålla vad hans företrädare haft och njutit. I samband med inrättandet av Växjö gymnasium genom kungl. brev den 30 mars 1643 hade rektoratet vid Växjö skola indragits och *Lekamensgårdet* anslagits åt fjärde lektorn. Till *Lekamensgårdet* hade sedan gammalt hört tomt i staden. Sedan byggnaderna och tomten förfallit, användes densamma såsom trädgård, den s. k. Gymnasieträdgården.

Själakorsgårdet torde ha anslagits för sitt nuvarande ändamål omkring 1607, vilket år fastigheten innehades av konrektorn i Växjö Peder Glandius. Genom Gustav II Adolfs brev den 26 februari 1617 hade förklarats, att *Själakorsgårdet* alltid skulle ligga och lyda under konrektorsämbetet vid Växjö skola, och den 16 februari 1619 hade konungen beträffande konrektors underhåll förklarat, att envar, som tillträdde denna befattning ägde att utan särskild ansökning njuta och behålla vad hans företrädare haft och njutit. I samband med gymnasiets inrättande hade jämväl konrektoratet vid Växjö skola indragits och *Själakorsgårdet* övergått till lektorn i hebreiska och grekiska.

Sanctæ Annæ gårde syntes ha anslagits som lektorsprebende omkring 1605, då såsom innehavare nämndes Nils Bringius, den förste teologie lektorn i Växjö. Genom Gustav II Adolfs brev den 17 februari 1619 hade beträffande teologie lektorns underhåll föreskrivits, att envar, som tillträdde denna befattning, ägde att utan särskild ansökning njuta och behålla vad hans företrädare haft och njutit. Den 16 maj 1884 hade Kungl. Maj:t medgivit, att en till sistnämnda fastighet hörande trädgårdstomt om 14.65 ar (belägen intill östra sidan av begravningsplatsen i Växjö) finge exproprieras för att förenas med Växjö stads- och landsförsamlingars begravningsplats. Den i ärendet omförmälda lektorsjorden vid begravningsplatsen syntes motsvara denna trädgårdstomt, vars expropriering sålunda icke torde ha fullföljts.

Nu gällande fördelning av fastigheterna grundade sig på ett kungl. brev av den 27 oktober 1859, enligt vilket Sanctæ Annæ gårde skulle tillkomma äldste lektorn, Sjalakorsgårdet andre lektorn och Lekamensgårdet tredje lektorn vid Växjö läroverk.

I skrivelse den 2 maj 1930, nr 175, i anledning av riksdagens år 1929 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1928—30 juni 1929, hade riksdagen under punkt 9:o anmält, att riksdagen, utom annat, bemyndigat Kungl. Maj:t att vidtaga sådana jämkningar i från och med budgetåret 1930/31 gällande stater för de allmänna läroverken, att största möjliga överensstämmelse vunnnes mellan den beräknade och den verkliga avkastningen av de av kronan till de allmänna läroverken lämnade donationer. I anledning härav hade Kungl. Maj:t den 16 oktober 1931 medgivit, att befintliga, av kronan till avlöning av lärare vid de allmänna läroverken anvisade hemman och jordar fortfarande och intill dess annorlunda bleve förordnat finge vid lärartjänsterna bibehållas, emot skyldighet för tjänst innehavaren att efter den uppskattning, som bleve bestämd, vidkännas avdrag för boställsavkomsten å den vid lärartjänsten utgående avlöningen. Beträffande sättet för bestämmande av sådana avdrag hade Kungl. Maj:t föreskrivit, att avkomsten av den fasta egendomen skulle uppskattas på enahanda sätt som i fråga om uppskattning gällde för de kronans hemman och lägenheter, som skulle till arrende utbjudas; och skulle det åligga vederbörande länsstyrelse att insända de vid förrättningarna förda protokollen jämte eget utlåtande till kammarkollegiet, som hade att fastställa det belopp, vartill avkomsten av varje fastighet, till skäligt arrende beräknad, borde i stat upptagas samt därom lämna statskontoret och vederbörande länsstyrelse underrättelse. Genom beslut den 18 juni 1934 hade kammarkollegiet fastställt de belopp, vartill ifrågavarande prebendefastigheters avkastning borde från och med den 1 juli 1934 i stat upptagas, till för Lekamensgårdet med Gymnasieträdgården, inberäknat avgäld för rätt att ha elektrisk ledning framdragen över fastigheten, nyttjanderättsavgift för Gymnasieträdgården samt rätt till utsyning från den för prebendefastigheterna och *Œ*conomi Templi gårde samfällda utmarken Prästmarken, till 460 kronor, för Sjalakorsgårdet samt rätt till utsyning från Prästmarken till 440 kronor samt för Sanctæ Annæ gårde, inberäknat lägenhetsavgälder, ränta å fonderad expropriationsersättning, avgäld för rätt att ha elektriska ledningar framdragna över fastigheten och rätt till utsyning från Prästmarken, till 570 kronor, allt årligen att gälla tills vidare till dess annorlunda kunde varda förordnat.

Den ovannämnda Prästmarken berördes icke av förevarande försäljningsfråga.

Gymnasieträdgården och lektorsjorden vid begravningsplatsen utgjorde enligt uppgift trädplanterade mindre områden som i stadsplanen upptagits såsom allmänna platser och sedan lång tid disponerades av staden. Det syntes lämpligt, att desamma försålles till staden (jfr 21 och 28 §§ stadsplanlagen).

I fråga om värderingen av områdena har kollegiet anfört bland annat:

Värderingen av ifrågavarande för stadsbebyggelse avsedda områden syntes böra grunda sig på en åtminstone i sina huvuddrag känd plan för områdenas bebyggande. Vid den genom stiftsnämndens försorg verkställda värderingen syntes man icke ha utgått från någon sådan plan utan direkt uppskattat råmarksvärdet per kvadratmeter av de olika områdenas totala areal.

Den å stadens sida företagna värderingen byggde visserligen på en tänkt exploateringsplan men hade av stiftsnämnden gjorts till föremål för åtskillig kritik, vilken såvitt av handlingarna kunde bedömas i vissa hänseenden vore befogad.

Utöver vad stiftsnämnden invänt mot stadens värdesättning torde böra framhållas följande. Staden utginge från att områdena i sin helhet skulle upplåtas för billig, mindre bebyggelse (egnahemsbebyggelse), vilket förutsatte låga tomtpriiser. Det torde emellertid icke kunna anses uteslutet, att vissa delar av områdena vid blivande stadsplanering befunnas böra tagas i anspråk för bebyggelse med hyreshus eller allmänna byggnader. Staden hade själv uppgivit, att stadens innehav av mark för vissa planerade offentliga byggnader icke vore tillräckligt. Över huvud taget borde tillbörlig hänsyn tagas till säljarens intresse av att marken utnyttjades på ett sätt, som medförde gott ekonomiskt resultat av försäljningen. Emedan fastigheterna vore anvisade för olika ändamål borde vidare särskilt värde åsättas varje fastighet. Vissa av fastigheterna torde med hänsyn till sitt förmånligare läge komma att exploateras fortare än de övriga och borde därför åsättas högre pris. Vidare vore de i ärendet tillgängliga uppgifterna om fastigheternas arealer endast ungefärliga, varför en uppmätning och kartläggning av fastigheterna syntes erforderlig.

Kollegiet ansåge utredningen i ärendet icke möjliggöra ett tillförlitligt bedömmande av föreliggande starkt skiljaktiga värderingar. Med hänsyn till de stora värden, som vore i fråga, torde en ny värdering böra ske. Kollegiet föreställde sig, att en sådan lämpligen borde anordnas sålunda, att kammarkollegiet bemyndigades att tillkalla lämplig, opartisk och sakkunnig person att verkställa värdering av fastigheterna.

Kammarkollegiet hemställde, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen medgiva, att de ifrågavarande lektorsprebendefastigheterna med därtill hörande jordar finge försäljas till staden för det pris och på de villkor Kungl. Maj:t funne skäligen bestämma. I ärendet hade ifrågasatts, att för försäljning av lektorsprebendefastigheterna skulle erfordras kyrkomötets medverkan. På anförda skäl funne sig kollegiet icke böra framställa förslag härom.

Frågan om dispositionen av köpeskillingsmedlen för lektorsprebendefastigheterna borde enligt kollegiets mening upptagas till omprövning i samband med en allmän reglering av kronans donationer till de allmänna läroverken. Intill dess torde medlen böra fonderas enligt de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t kunde bliva meddelade i samband med beslut om fastigheternas försäljning. Vid en försäljning bleve ändrade bestämmelser angående avdraget å indelningshavarnas löner av boställsavkomsten nödvändiga.

De ecklesiastiska jordar, som avses i förutnämnda försäljningsärende, ha till större delen en central belägenhet i Växjö men användas endast för jordbruksändamål. Det är därför naturligt, att staden önskar få områdena disponibla för bebyggelse. I likhet med alla i ärendet hörda myndigheter anser även jag önskvärt, att jordarna erhålla denna användning.

Ehuru alltså enighet råder om att staden bör få köpa ifrågavarande fastig-

heter, ha uppfattningarna om försäljningspriset gått starkt i sär. Medan jordarna av staden värderats till 300,000 kronor, ha de lokala statsmyndigheterna uppskattat fastigheternas saluvärde till omkring 511,000 kronor. Även i andra avseenden befinner sig ärendet i sådant skick, att något definitivt avgörande icke nu kan träffas. Det synes emellertid av stadsplaneskäl och andra orsaker önskvärt, att alla åtgärder, som kunna erfordras för områdenas exploatering, vidtagas utan tidsutdräkt. Beträffande försäljning av de i stadens framställning avsedda kyrkliga fastigheterna eller stadsägan nr 394 och viss del av Växjö Biskopssäte 2¹ äger Kungl. Maj:t ensam besluta. I fråga om lektorsprebendefastigheterna, vilka enligt vederbörande stiftsnämnds uppskattning representera ett värde av omkring 302,000 kronor, synas olika meningar råda om fastigheternas rättsliga natur, men fastigheterna torde böra betraktas såsom kronoegendomar, vilka anslagits för visst ändamål. Vid sådant förhållande synes riksdagens samtycke till deras försäljning böra inhämtas. I likhet med kammarkollegiet anser jag kyrkomötets hörande icke vara erforderligt.

Om lektorsprebendefastigheterna försäljas, torde de behållna försäljningsmedlen tills vidare böra fonderas. Frågan om försäljningsmedlens disposition torde framdeles böra upptagas till behandling i sammanhang med en allmän reglering av kronans donationer till de allmänna läroverken. Beträffande vederbörande lektorers rätt till å försäljningsmedlen uppkommande ränteavkastning lärer det få ankomma på Kungl. Maj:t att med beaktande av stadgandet i 55 § 9 mom. 2. civila avlöningsreglementet, meddela erforderliga föreskrifter.

Med hänsyn till här anförda omständigheter torde riksdagens samtycke till försäljning av lektorsprebendefastigheterna kunna inhämtas redan på ärendets nuvarande stadium. På sätt kammarkollegiet föreslagit torde Kungl. Maj:t böra erhålla riksdagens medgivande att försälja fastigheterna till staden för det pris och på de villkor, Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma. Även rörande försäljningsmedlens disposition torde Kungl. Maj:t få meddela bestämmelser.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att de inom Växjö stad belägna lektorsprebendefastigheterna Lekamensgårdet eller stadsägan nr 414 med den därtill hörande Gymnasieträdgården, Sjalakorsgårdet eller stadsägan nr 395 samt Sanctæ Annæ gårde 1¹ med den därtill hörande »lektorsjorden vid begravningsplatsen» må försäljas till staden för det pris och på de villkor, Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma.

2:o.

Svarvartorp nr 1 i Härads socken.

Lektorn vid högre allmänna läroverket i Strängnäs S. Lodin anhöll den 22 april 1940 såsom innehavare av lektorsprebendehemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Svarvartorp nr 1 i Härads socken, att hemmanet måtte antingen indragas under statsverkets direkta förvaltning eller för skäligt pris och i befintligt skick försäljas till nuvarande arrendatorn av hemmanet E. R. Ehnvall, och gjorde tillika framställning angående täckande av kostnaderna för elektrifiering av hemmanet. I utlåtande över sistnämnda framställning anförde domänstyrelsen bland annat, att, därest hemmanet ställdes under styrelsens förvaltning, styrelsen hade för avsikt att verkställa utredning, huruvida hemmanet borde försäljas eller behållas i kronans ägo. Efter övriga vederbörandes hörande förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 14 mars 1941, att hemmanet skulle från och med den 1 maj 1941 tills vidare till förvaltning övertagas av domänstyrelsen, att avkastningen av hemmanet skulle särskilt för sig bokföras och redovisas samt att vederbörande tjänst innehavare skulle — mot avstående från och med samma tidpunkt av avkastningen från hemmanet — äga uppbära honom författningsenligt tillkommande avlöningsförmåner av statsmedel utan avdrag för nämnda avkastning.

I skrivelse den 3 september 1941 har *domänstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning frågan om försäljning av hemmanet och därvid, med överlämnande av förebragt utredning i ämnet, anført följande:

Hemmanet vore beläget 10 kilometer från Strängnäs, och 2.5 kilometer från allmän väg. Utfartsväg finnes. Arealen omfattade omkring 50.92 hektar, varav 15.7 hektar åker, 2.83 hektar äng, 10.31 hektar betesmark, 21.26 hektar skogsmark och 0.82 hektar impediment. Å hemmanet befintliga byggnader tillhörde kronan. Boningshuset, som vore i mycket dåligt skick, hade utdömts vid laga syn år 1938. Övriga byggnader vore i medelgott skick och för hemmanets behov tillräckliga. Åkerjorden vore av mindre god och ången av medelgod beskaffenhet. Hävden vore god. Virkesförrådet hade uppskattats till 1,789 kubikmeter.

Hemmanet vore för tiden från den 1 maj 1941 till den 14 mars 1942 utarrenderat till Ehnvall mot ett årligt arrende av 20 hektoliter råg och lika mycket korn, att lösas efter stadgat tio års medelmarkegångspris för Södermanlands län. Ehnvall hade brukat egendomen sedan år 1935.

På domänstyrelsens föranstaltande hade uppskattningsförrättning hållits på hemmanet. Saluvärdet hade uppskattats till 21,000 kronor. Härav belöpte 12,700 kronor å skogsmark och skog, 1,400 kronor å värdet av andel i häradsallmänning och 1,675 kronor å kronans kostnad för elektrifiering av ladugård. Arrendevärdet hade beräknats utgöra 425 kronor. *Uppskattningsnämnden* hade föreslagit, att hemmanet måtte försäljas med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1942 och med hembuds rätt för Ehnvall. Vid försäljning till arrendatorn borde, med hänsyn till arrendatorn åliggande byggnadsskyldighet, saluvärdet utgöra 21,500 kronor.

Arrendatorn Ehnvall hade förklarat sig villig inköpa hemmanet men vore icke villig betala högre pris än 18,000 kronor.

I samband med uppskattningshandlingarnas insändande till styrelsen hade därefter såväl *uppskattningsnämndens ordförande* som *dess ledamöter* tillstyrkt, att hemmanet försålles till Ehnvall för det av honom erbjudna priset med hänsyn till de stora kostnader för byggnader, i första hand uppförande av ny mangårdsbyggnad, som kronan måste vidkännas, om hemmanet skulle behållas i kronans ägo.

Vederbörande *jägmästare* och *överjägmästare* hade tillstyrkt försäljning av hemmanet till sistnämnda pris.

För egen del ansåge *domänstyrelsen* angeläget, att hemmanet försålles. Styrelsen hade icke något att erinra mot att hemmanet försålles till Ehnvall och att priset nedsattes till 18,000 kronor. Styrelsen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå kyrkomötet och riksdagen medgiva, att hemmanet skulle med ett saluvärde av 18,000 kronor försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1942 och med hembuds rätt jämlikt 9 § förordningen för Ehnvall samt att, därest Ehnvall begagnade sig av hembuds rätten, varken kronan eller Ehnvall skulle äga framställa fordringsanspråk gent emot den andre på grund av det rörande hemmanet gällande arrendeavtalet, med undantag dock för tilläventyrs oguldna arrendavgifter och skatter för hemmanet.

Vid försäljningen borde i övrigt iakttagas, att hemmanet överlättes i det skick, vari det vid tillträdet befundes, att i köpet inginge endast kronan tillhöriga, å hemmanet befintliga byggnader och anläggningar, att i köpet ej inginge å hemmanet befintliga upphuggna skogsprodukter och stämplade träd, att nämnda skogsprodukter och träd finge å hemmanet kvarvara till den 1 juni 1944, intill vilken dag ägaren av virket förbehölles rätt att avgiftsfritt disponera för virket och dess avforsling erforderliga upplagsplatser och vägar, att innehavare av över hemmanet med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehölles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för hemmanets köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av reparation, förändring eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakades å kreatur, samt att köparen förbunde sig att för hemmanet i stället för kronan ingå som medlem i Barva härads elektriska distributionsförening och att därvid ikläda sig de skyldigheter, som efter tillträdesdagen kunde komma att åvila kronan för kronans medlemskap i nämnda förening.

Strängnäs högre allmänna läroverks kollegium har förklarat sig icke ha något att erinra mot hemmanets försäljning.

Stiftsnämnden i Strängnäs har tillstyrkt en försäljning av hemmanet till Ehnvall för 18,000 kronor under förutsättning, att Ehnvall åvilande byggnadsskyldighet från den 25 januari 1938 — i ärendet uppskattad till ett belopp av 500 kronor — avskreves.

Kammarkollegiet har yttrat bland annat.

I ett av kammarkollegiet och statskontoret den 20 oktober 1931 till Kungl. Maj:t avgivet utlåtande angående indragning till statsverket eller övertagande till förvaltning av statsverket av kronans donationer till de allmänna läroverken m. m. lämnades angående tillkomsten av ifrågavarande prebendehemman följande uppgifter:

»I sammanhang med inrättande av Strängnäs gymnasium genom konung

Gustav II Adolfs brev den 3 juni 1626 anslogs åt lektorerna vid gymnasiet, bland annat, hemmanet Svarvartorp — i gällande jordebok redovisat såsom $\frac{1}{2}$ mantal krono Svarvartorp nr 1 — i Härads socken, vilket skulle njutas fritt från alla vissa och ovissa persedlar samt 'alltid stadigt under Strängnäs gymnasium bliva'. Hemmanet redovisas i 1608 års räkenskaper bland kronolandbor, $\frac{1}{4}$ torpare, med anteckningen 'tillökt 1604'. Å en i lantmäteristyrelsens arkiv befintlig, år 1721 av And. Mörn upprättad karta över Skälby by upptages med särskild ägofigur (43) Svarvartorp med anteckningen 'avgärdad på desse byågor'. I beskrivningen till kartan över byns skogsdelning år 1745 är antecknat: 'Skälby bolby består av — — — och är inom dess rågång avgärdade hemmanet Svarvartorp beläget, som njuter skog av bolbyens mark'. Skälby bestod 1604 av tre kyrkohemman (indragna till kronan).»

Med stöd av cirkuläret den 16 oktober 1931 angående värdet å avkastningen av de av kronan till de allmänna läroverken lämnade donationer hade kammarkollegiet genom beslut den 18 juni 1934 fastställt det belopp, vartill hemmanet Svarvartorps avkastning, inberäknat andel i avkastning av Åkers häradsallmänning, borde från och med den 1 juli 1934 i stat upptagas, till 315 kronor årligen att gälla tills vidare och till dess annorlunda kunde vara förordnat.

Enär på grund av vad i ärendet förekommit en försäljning av hemmanet finge anses ekonomiskt fördelaktig för kronan, tillstyrkte kollegiet, att hemmanet såldes. Hemmanet torde i första hand böra erbjudas nuvarande arrendatorn till inköp. Det föreslagna försäljningspriset 18,000 kronor torde med hänsyn till omständigheterna böra godtagas.

Vid en tillämpning på sätt domänstyrelsen föreslagit av förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) torde i fråga om köpeskillingsens erläggande bliva gällande förordningens därom meddelade bestämmelser (21 § och följande), vilka medgäve köpeskillingsens erläggande efter anstånd och genom avbetalningar under ganska avsevärd tid. Dessa bestämmelser, vilka torde vara avpassade för försäljning av till domänfonden hörande fastigheter, syntes emellertid icke vara lämpliga i förevarande fall, där det gällde en för visst ändamål anslagen fastighet. Kollegiet föresloge därför, att köpeskillingen skulle gäldas kontant senast å tillträdesdagen eller i allt fall genom ett mindre antal icke alltför långfristiga avbetalningar. Jämlikt 30 § i förordningen borde köparen bestrida lagfarts- och övriga med köpet förenade utgifter. Mot de av domänstyrelsen i övrigt föreslagna villkoren och förbehållen hade kollegiet intet att erinra.

De behållna försäljningsmedlen ävensom hos domänstyrelsen uppsamlad behållen avkastning av hemmanet torde böra överlämnas till domkapitlet i Strängnäs för att därstädes fonderas och göras räntebärande i avbidan på en allmän reglering av kronans donationer till de allmänna läroverken.

För en försäljning av hemmanet torde riksdagens samtycke erfordras. Där emot ansåge kollegiet på anförda skäl, att det med fog kunde ifrågasättas, huruvida för en försäljning av hemmanet erfordrades kyrkomötets medverkan, och funne sig fördenskull icke böra framställa förslag härom.

Den här ifrågavarande fastigheten har ursprungligen av kronan anslagits till lön åt lektorerna vid gymnasiet i Strängnäs. Avkastningen av prebendet har också ännu på senaste tid använts till avlöning åt en lektor vid gymnasiet, vilken i stället fått vidkännas visst avdrag på lönen. Då prebendet för

lektorn icke innebar någon ekonomisk fördel utan tvärtom medförde besvär och kostnader, bland annat nybyggnadsskyldighet till ganska stort belopp, har förvaltningen av hemmanet från och med den 1 maj 1941 övertagits av domänstyrelsen och lektorn berättigats att uppbära oavkortad lön av statsmedel. Domänstyrelsen har nu föreslagit, att hemmanet måtte säljas, då detta ansetts fördelaktigast för kronan.

För egen del vill jag i likhet med alla i ärendet hörda myndigheter tillstyrka, att fastigheten säljes. Mot domänstyrelsens förslag till försäljningsbestämmelser m. m. har kammarkollegiet framställt viss erinran. Tillräckliga skäl synas mig dock icke förebragta för ett frångående av domänstyrelsens förslag, vilket jag alltså för egen del biträder. De behållna avkastnings- och försäljningsmedlen böra på sätt kammarkollegiet föreslagit fonderas i avbidan på en allmän reglering av kronans donationer till de allmänna läroverken. Till försäljningen synes riksdagens samtycke böra inhämtas, varemot kyrkomötets hörande icke torde vara erforderligt.

Under åberopande av vad som anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lektorsprebendehemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Svarvartorp nr 1 i Härads socken i Södermanlands län må försäljas för en köpeskillning icke understigande 18,000 kronor samt under de villkor i övrigt, som av mig här ovan angivits.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

C. A. Charpentier.